
Conclusions de les Jornades sobre els 15 anys de la reserva de biosfera de Menorca

Consell Científic de la Reserva de Biosfera de Menorca

Aspectes d'evolució positiva

- El desplegament i la implantació d'instruments que ja es preveien en els documents inicials de la declaració de Menorca com a reserva de biosfera, com són el Pla territorial insular (PTI) o el Contracte agrari de la reserva de biosfera (CARB), que contribueixen a l'acompliment de l'objectiu bàsic d'equilibri entre desenvolupament socioeconòmic i conservació de la natura, a més de ser bons exemples de coordinació interadministrativa i de reconeixement dels serveis ambientals
- La consolidació de l'Observatori Socioambiental de Menorca i la continuïtat aconseguida amb els projectes LIFE durant els darrers anys, que estan reforçant l'acompliment dels objectius de la reserva de biosfera des de vessants complementàries dins el marc de la recerca aplicada
- La implantació de les Agendes 21 municipals iniciades l'any 2000, juntament amb l'oportunitat que ara brinda l'inici de l'elaboració de l'A21 del Consell Insular, que, com es feia constar a les conclusions sobre els 10 anys de la reserva de biosfera, pot fer extensius els principis de la sostenibilitat a tota l'acció de govern
- L'increment de superfície protegida, malgrat la manca de capacitat de governança i de dotació d'instruments de gestió en els espais naturals protegits
- La millora experimentada pels sistemes dunars menorquins, especialment durant els 10 darrers anys, malgrat algunes dificultats de coordinació entre les administracions competents
- Les xifres de recollida selectiva de residus, i de conscienciació de la població en la matèria, que van millorant i consolidant-se

- La creació de l'Arxiu d'Imatge i So, que incideix més directament del que pot semblar sobre els objectius de la reserva de biosfera quant a presa de consciència de la població

Aspectes a millorar

- La falta de coordinació entre administracions públiques, que és indispensable per assolir els objectius ambientals i de gestió sostenible del patrimoni. És imprescindible establir mecanismes de col·laboració, principalment entre administracions competents en matèria de medi ambient, ordenació del territori, cultura i agricultura
- Quant a la conservació flora i fauna, la persistència d'alguns problemes històrics (abandonament del camp, pèrdua de territori natural, ús de verins, mortalitat per electrocució, arribada d'espècies al·lòctones, etc.)
- El mal estat ecològic dels torrents, com demostra un estudi sobre macroinvertebrats, que posa de manifest que aquest és un dels ecosistemes més artificialitzats de Menorca i més oblidats en les polítiques de conservació
- La contaminació per nitrats, que continua essent el gran problema en la gestió de l'aigua. Les fuites d'aigües brutes des del clavegueram, les formes poc adequades d'acumular els fems en finques agrícoles, els hortalers amb agricultura intensiva o les casetes d'hort freqüentment mancades d'una fossa sèptica en condicions, hi contribueixen directament
- La insuficient protecció del medi marí en conjunt, que només compta amb instruments de protecció nominals (LIC) i no té una gestió activa. Les masses d'aigua dels ports de Maó i Fornells són especialment sensibles, ateses les pressions que pateixen
- La massificació de visites a determinats elements del patrimoni històric, que segueix vigent en la mesura que és un atractiu de primer ordre. La 'seducció' que exerceix sobre els turistes va en detriment de la conservació dels elements que el constitueixen i de la qualitat de les visites
- La ràpida extinció que està patint el patrimoni etnogràfic, encara poc valorat i estudiat. L'elaboració -ja iniciada- d'un catàleg d'elements d'aquest patrimoni ha d'ajudar a conservar-lo, sobretot si es reforça l'educació
- Les infraestructures, principalment de transport, que no estan en concordança amb la imatge turística que ven Menorca
- La participació ciutadana en el procés de les Agendes 21 municipals, que hauria de reforçar-se

De cara al futur ...

- Coordinar i dinamitzar esforços des del Consell Insular de Menorca per dur endavant els objectius continguts en la declaració de la reserva de biosfera, especialment mitjançant la recentment creada Agència Menorca Reserva de Biosfera
- En conjunt, potenciar els aspectes de conscienciació i participació social, tenint present que la declaració de reserva de biosfera va néixer molt centrada en el vessant ambiental, ha crescut normativament i ara ha de madurar socialment
- Elaborar un PORN de la reserva de biosfera de Menorca, que pot resultar un instrument legal vàlid per vincular la conservació del patrimoni natural amb els altres usos del territori, entre els que destacarien les activitats agroramaderes i turístiques. D'aquest document penjarien posteriorment altres plans de gestió i plans de conservació més concrets
- Comptar amb un Pla hidrològic de les Illes Balears més compromès amb la delicada situació de la gestió de l'aigua a Menorca, aprofitant que ara s'està redactant
- Afrontar la dificultat de fer més sostenible l'àmbit energètic, a causa del conflicte encara no resolt entre l'impacte local -principalment paisatgístic- de l'energia eòlica, com a opció ambientalment més neta, i la contribució a les emissions globals de CO₂ que suposa el patró de consum energètic actual
- Aplicar el Conveni europeu del paisatge a Menorca, per reforçar la participació social en la conservació del patrimoni històric i cultural
- Aprofitar la pròxima revisió del PTI per aprofundir més en l'opció de contenció dels usos urbans del territori, i complementar el pla amb altres eines o estratègies que apuntin a la sostenibilitat més enllà dels aspectes territorials
- Aconseguir més projectes de recerca aplicada, com els LIFE, per a l'àmbit marí de Menorca i per a grups com les aus rapinyaires, entre altres
- Dedicar esforços a implicar més vivament la societat immigrant en la protecció del patrimoni ambiental i cultural de l'illa, ara que té un pes considerable en el conjunt de la població
- Planificar la gestió forestal per a la prevenció d'incendis, un millor aprofitament dels recursos silvícoles i la presa de mesures per adaptar-se a un possible escenari canviant davant el canvi climàtic
- Recuperar usos i costums quant a l'aprofitament de l'aigua, i reduir les hectàrees de regadiu, per tal com la disponibilitat d'aigua dolça és un problema creixent a l'illa